

فشرده گزارش کمیسیون امنیت بشری

امروز، امنیت مردم در سراسر جهان- همچون رفت و آمد جهانی کالا، خدمات، مردم و تصاویر- به یکدیگر مربوط و متصل است. گسترش آزادی های سیاسی و افزایش شمار نظام های دموکراتیک هرچند فرصت های تازه ای را به جهانیان عرضه کرده، اما دشواری های تازه ای نیز با خود آورده است، دشواری هایی چون بی ثباتی های سیاسی و اقتصادی و کشمکش ها و ستیزهای داخلی. بیش از ۸۰۰ هزار تن از مردم جهان سالانه در جریان جنگ ها و مقابله های خشونت آمیز جان می بازند و حدود دومیلیارد و ۸۰۰ هزار تن در سیاره زمین به بلای گرسنگی، بیماری، بیسوادی و دردهای دیگر گرفتارند. جنگ و محرومیت شانه به شانه هم اند. محرومیت با خشونت و جنگ پیوندهای مستقیم و علی بسیار دارد که باید به دقت مورد بررسی قرار گیرند. جنگ تنها به کشتار انسان ها نمی انجامد بلکه عاملی اساسی در کاهش اعتماد مردمان به یکدیگر، افزایش فقر و تبه کاری و ضعف قوای مولده جامعه است. رویارویی مؤثر با چنین مشکلات و ناامنی ها بررسی های همه جانبه می طلبد.

فراخوان این گزارش به تلاش برای تأمین امنیت بشر، در حکم پاسخ دادن به چالش ها و ناامنی های جهان امروز است. نهادها و سیاست ها باید با تمرکز و انسجام بیشتر به رویارویی با این نا امنی ها بپردازند. امروز همچنان مسئولیت اصلی تأمین امنیت برعهده دولت ها است. اما با پیچیده تر شدن چالش های امنیتی و به میدان آمدن بازیگران تازه و گوناگون، لازم است الگوها و سنت ها تغییر یابند و دایره عمل از محدوده تأمین امنیت مردم توسط دولت، به تأمین امنیت بشر گسترش یابد.

تأمین امنیت بشر به معنای حمایت از آزادی های اساسی و به معنای حمایت از کسانی است که در معرض خطر و در شرایط نابسامان قرار دارند. این حمایت باید با تکیه و اعتماد به نیروها و خواست های خود آن مردم صورت گیرد. تأمین امنیت بشر همچنین به معنای پدید آوردن نظام هایی است که حریم های امنی برای زندگانی شرافتمندانه و تأمین معاش مردم بوجود آورند. امنیت بشری انواع گونه گون آزادی را به یکدیگر پیوند می زند و مرتبط می کند: آزادی از نیاز، آزادی از ترس و آزادی عمل فرد بنا به خواست و سود خویش. برای رسیدن به این هدف دو استراتژی کلی ارائه می شود: حمایت کردن و توانمند ساختن. حمایت مردم را از خطرها و بلایا در امان می دارد و به تلاشی جمعی و هماهنگ برای ایجاد و تکامل هنجارها، روندها و نهادهایی که با همه توان به ناامنی ها بپردازند، نیاز دارد. با توانمند شدن، انسان ها می توانند بر ظرفیت های خود بیفزایند، و در تصمیم گیری ها مشارکت کامل داشته باشند. حمایت و توانمندی متقابلاً یکدیگر را تقویت می

کنند و در بیشتر موارد لازم و ملزوم یکدیگرند.

امنیت بشری مکمل امنیت دولتی است، توسعه و تکامل انسانی را تسهیل می کند، و حقوق بشر را پیش می برد. امنیت بشری، از طریق تمرکز بر مردم و توجه به ناامنی هایی که در چشم دولت ها تهدیدی برای امنیت به شمار نمی روند، امنیت دولتی را تکمیل می کند، و با درنظر گرفتن مخاطرات جنبی، دامنه تمرکز بر توسعه انسانی را از حد «رشد عادلانه» فراتر می برد. در چنین فراگردی رعایت حقوق بشر در کانون حمایت از امنیت بشر قرار می گیرد.

ترغیب و تقویت اصول دمکراتیک گامی است در جهت رسیدن به توسعه و امنیت بشری که انسان ها را قادر به مشارکت در مدیریت می کند و صدای آنها را به گوش ها می رساند. امری که مستلزم تأسیس نهادهای مقتدر، استقرار حکومت قانون و توانمند کردن مردم است.

راه های توسعه امنیت مردم

امنیت بشری نیازمند گسترش و تعمیق تلاش های معطوف به مسائلی چون جنگ و محرومیت است. تلاش هایی که برای تحقق اعلامیه هزاره سازمان ملل و هدف های توسعه هزاره انجام گرفته، از آن جمله است. تحقق امنیت بشری مستلزم آن است که نه تنها بر هدف های توسعه هزاره تمرکز کنیم بلکه با درنظر گرفتن مجموعه خطرات اصلی و گوناگونی که فراروی انسان ها قرار دارند، از آن ها هم فراتر رویم.

بدین منظور، کمیسیون، در عین آگاهی بر وجود مسائل مبرم و نگران کننده در زمینه امنیت بشری، به ویژه شش قلمرو را، که به جنگ و فقر مربوط می شود و نا امنی های ناشی از آن ها خطری جدی و جهانی تلقی می شود، بررسی کرده است.

حمایت از انسان ها در کشمکش های خشونت بار

انسان ها مهم ترین قربانیان جنگ اند. از همین رو، نه تنها هنجارها بلکه ساز و کارهای لازم برای حمایت از شهروندان نیز در دوران جنگ باید تقویت شود. تحقق این هدف مستلزم تدوین استراتژی های منسجم و جامعی است که بتواند میان همه جنبه های سیاسی، نظامی، عمرانی و انسانی ارتباط برقرار کند. کمیسیون پیشنهاد می کند که رعایت امنیت بشر رسماً در دستور کار سازمان های تأمین امنیت، در تمامی سطوح، قرار گیرد. در زمینه رعایت و احترام به حقوق بشر و قوانین معطوف به حقوق غیرنظامیان نقص ها و کاستی های عمیق و جدی وجود دارد. این کاستی ها باید ترمیم شوند و مصونیت عاملان نقض حقوق بشر از مجازات پایان داده شود.

استراتژی‌هایی که برای رشد و گسترش هم زیستی و اعتماد میان افراد جامعه، از درون جامعه برآمده باشند، عاملی در توفیق این گونه تلاش‌ها خواهند بود. رساندن کمک‌های انسان دوستانه به مردمانی که در برزخ مرگ و زندگی دست و پا می‌زنند، نیز، به همین میزان فوریت دارد. باید به امر حمایت از کودکان، زنان، سالمندان، و دیگر گروه‌های آسیب پذیر توجه خاص شود. خلع سلاح افراد و مبارزه با جنایت و تبه‌کاری از طریق جلوگیری از پخش اسلحه گرم در جامعه و منع داد و ستد غیرقانونی کالاها و انسان‌ها باید از اولویت برخوردار گردد.

حمایت از مهاجران و توانمند کردن آنان

برای بسیاری از انسان‌ها مهاجرت فرصتی برای بالا بردن سطح زندگی است، اما برخی نیز کوچیدن را به گونه‌ای تنها راه نجات جان خود می‌یابند، از جمله کسانی که بر اثر جنگ‌ها یا نقض گسترده حقوق بشر ناگزیر از فرار شده‌اند، و یا کسانی که برای گریز از محرومیت‌های مزمن یا ناگهانی و حاد، ترک یار و دیار می‌گویند. امروزه، هیچ‌گونه ضابطه و چهارچوب بین‌المللی برای حمایت از مهاجران و سامان بخشیدن به امر مهاجرت به استثنای مورد پناهندگان وجود ندارد. باید امکانات عملی برای ایجاد نظامی بین‌المللی برای نظارت بر امر مهاجرت مورد بررسی قرار گیرد. این بررسی باید بر اساس بحث و گفتگوی همه‌جانبه در باره ضرورت ایجاد تعادلی مناسب بین خواست‌ها و نیازهای امنیتی و عمرانی دولت‌ها، از سوئی، و تأمین امنیت بشری خانه به دوشان و مهاجران، از سوی دیگر، صورت گیرد. تضمین حمایت از پناهندگان و آوارگان درون کشورها و اندیشیدن تدبیرهایی که به رنج آنان پایان دهد نیز اولیتی خاص دارد.

حمایت و توان بخشیدن به مردم پس از پایان جنگ

قراردادهای آتش‌بس و استقرار صلح ممکن است نشان پایان جنگ باشند، اما لزوماً صلح و امنیت بشری به ارمغان نمی‌آورند. مسئولیت حراست از انسان‌ها در دوران جنگ باید با قبول مسئولیت بازسازی پس از جنگ توأم و تکمیل شود. برای بازسازی جوامع جنگ‌زده تدوین چهارچوب و ملاک‌های نو که بر حمایت از انسان‌ها و توانمند کردن آنان متمرکز باشد، همراه با یک استراتژی مالی، ضروری است. این چهارچوب و ملاک‌های تأمین امنیت بشر باید بر پیوند میان مسائلی که بر سرنوشت انسان‌ها تأثیر می‌گذارند تأکید کنند. از آن جمله بر تضمین امنیت عمومی از راه تقویت پلیس شهری و خلع اسلحه نیروهای متخاصم، رسیدگی به نیازهای مبرم و اساسی آوارگان؛ انجام عملیات بازسازی و عمرانی؛ تقویت روح آشتی و هم‌زیستی، و ایجاد حکومتی کارآمد. برای موفقیت در این امر، باید رهبری واحدی

برای همه فعالان و مددکاران امنیت بشری تعیین شود. برای توفیق چنین برنامه ای، تدارک استراتژی جدیدی به منظور تأمین امکانات مالی برای دوران پس از جنگ، در همه سطوح ضروری است - تا یکدستی و انسجام برنامه ریزی، بودجه بندی و انجام فعالیت های مربوط به امنیت بشر را تضمین کند.

نامنی اقتصادی - قدرت گزینش فرصت ها

فقر مفرط پدیده ای بس پردامنه است و کارکرد درست بازارها، همراه با توسعه نهادهای غیر بازرگانی کلید فقرزدائی. تنظیم کارآمد و عادلانه تجارت؛ رشد اقتصادی ای که معطوف به فقیرترین مردمان باشد، و توزیع عادلانه درآمدها در این زمینه از عوامل ضروری اند. امنیت بشری، ضمن پرداختن به فقر مزمن، بر افت های ناگهانی اقتصادی، سوانح طبیعی و تأثیرات اجتماعی بحران ها نیز توجهی ویژه دارد. برای تأمین امنیت مردم در موارد بروز بحران یا توانمند کردن آنان به برون رفت از چنگال فقر آن گونه تمهیدات و تدارکات اجتماعی ضروری است که نیازهای اساسی را رفع و حداقل رفاه اقتصادی و اجتماعی را تضمین کند. سه چهارم مردم جهان از حمایت امنیت بشری بی بهره اند و یا کار قابل اعتمادی ندارند. تلاش برای تضمین امنیت معیشتی و شغلی برای همه مردم باید گسترش یابد. دست یابی به زمین کشاورزی، اعتبار، آموزش، و مسکن، بویژه برای زنان فقیر سخت حیاتی است. توزیع عادلانه منابع، کلید امنیت معیشتی است که می تواند به رشد توانایی ها و استعداد های مردم منجر شود. ایجاد معیارهایی برای تأمین حمایت اجتماعی و به وجود آوردن پوشش های ایمنی می تواند مایه دست یابی به حداقل رفاه اجتماعی و اقتصادی گردد. دولت ها، با بهره جوئی از پشتیبانی های بین المللی، لازم است به ایجاد ساز و کارهای هشدار دهنده و اتخاذ اقدامات پیش گیرنده در موارد وقوع سوانح طبیعی و بحران های اقتصادی و مالی دست زنند.

تأمین بهداشت برای امنیت بشر

با همه پیشرفت هایی که در زمینه بهداشت نصیب جهان شده، در سال ۲۰۰۱، ۲۲ میلیون تن از مردم جهان بر اثر بیماری های عفونی تلف شدند. بیماری ایدز به زودی به بزرگترین فاجعه بهداشتی روی زمین بدل خواهد شد. از نظر فوریت امر و گسترش خطرناک پیامدهایشان، بیماری های عفونی جهان گیر، بلاهای ناشی از فقر، و محرومیت های بهداشتی و مراقبتی ناشی از جنگ و خشونت، باید مورد توجه مبرم قرار گیرند. همه مسئولان و مدیران برنامه های بهداشت عمومی باید خدمات بهداشتی را چون کالاهای عمومی عرضه کنند. در این مورد، بسیج سرمایه و هماهنگ کردن اقدامات و تدارکات

اجتماعی امری ضروری است، به ویژه در زمینه دست یابی به اطلاعات، از میان بردن علل ریشه ای بیماری های واگیردار، تدارک نظام های پیش گیری و کاستن از پیامدهای این گونه بیماری ها بر سلامت عمومی به هنگام وقوع بحران. همچنین، تسهیل دست یابی مردم کشورهای در حال توسعه به داروهای حیاتی باید مورد توجه خاص قرار گیرد. جامعه بین المللی باید به ایجاد شبکه ای جهانی برای همکاری های بهداشتی دست زند که، برای مثال، بتواند شبکه جهانی نظارت و کنترل بیماری های عفونی را تقویت کند.

دانش، مهارت ها و ارزش ها در خدمت امنیت بشر

آموزش پایه و شبکه نشر اطلاعات همگانی، که بتواند به انتقال دانش ها، مهارت های زندگی و اصل احترام به تنوع و تکثر به جوامع گوناگون دست زند، برای امنیت بشری اهمیتی خاص دارد. کمیسیون از جامعه بین المللی می خواهد فعالانه در راه تأمین آموزش پایه در سطح جهانی، با تأکیدی ویژه بر آموزش دختران، بکوشد. مدارس نباید عرصه ناامنی ها و تعرض های جسمی باشند، بلکه باید از دانش آموزان در برابر خشونت و از جمله خشونت جنسی حراست و حمایت کنند. آموزش باید مبلغ احترام به تنوع و گوناگونی باشد و هویت دانش آموزان را از راه به کار گرفتن برنامه درسی و روش تدریس متعادل کثرت بخشد. در این راه، رسانه های عمومی که می توانند اطلاعات مربوط به فنون و مهارت های زندگی و مسائل سیاسی را فراهم آورند و مردم را در بحث های عمومی شرکت دهند، اهمیتی شایان دارند. نظام های آموزشی و رسانه ها نه تنها باید آگاهی ها و مهارت های عملی لازم را برای رشد امکانات شغلی و بهداشت خانوادگی در اختیار مردم قرار دهند، بلکه باید انسان ها را قادر سازند که در راه نیل به حقوق خود و انجام وظایف و مسئولیت هایی که بر عهده دارند، فعالانه بکوشند.

کمیسیون بر اساس آنچه گفته شد، در قلمروهای زیر به خط مشی های نهایی رسیده است:

- ۱- حمایت از مردم در کشمکش های خشونت بار؛
- ۲- حمایت از مردم در برابر گسترش بازار فروش اسلحه؛
- ۳- تأمین امنیت مهاجران؛
- ۴- تأسیس نهادهای کمک مالی و تدارک بودجه دوران گذار برای تأمین امنیت بشری در دوران پس از جنگ؛
- ۵- تشویق روابط تجاری و اقتصادی عادلانه به سود مردمانی که در منتهای فقر به سر می برند؛
- ۶- تلاش برای به وجود آوردن حداقل استانداردهای زندگی در سراسر جهان؛

- ۷- تخصیص اولویت خاص به امر دست یابی عموم مردم جهان به امکانات و مراقبت های اولیه بهداشتی؛
- ۸- توسعه یک نظام کارآمد و عادلانه برای دفاع از حقوق مادی و معنوی اختراع؛
- ۹- گسترش توانمندی های عموم مردم جهان از طریق آموزش پایه همگانی؛ و
- ۱۰- روشننگری درمورد ضرورت برخورداری از هویت جهانی انسانی، در عین احترام به آزادی افراد در گزینش و پذیرش هویت ها و گرایش های گوناگون.

مرتبط کردن ابتکارها و برنامه ها

برای تحقق هریک از برنامه ها و خط مشی های نهایی، تلاش های مشترک و مرتبط ضروری است. گام اساسی در این راه ایجاد شبکه هائی از کوشندگان در عرصه های دولتی و خصوصی و فعالان جامعه مدنی است که بتوانند به روشننگری در زمینه هنجارها و توسعه آنها یاری رسانند، فعالیت های منسجم را آغاز کنند، و بر پیشرفت و کارآیی اقدامات نظارت داشته باشند. چنین تلاش هایی می تواند به یک منبع مشروعیت افقی برای تکمیل ساختارهای سنتی عمودی تبدیل شود و در نهایت امر به پیدایش افکار عمومی جهانی یاری رساند.

با این حال، بسیج کارآمد و موثر منابع مالی نیز لازم است. نه تنها باید برای تهیه منابع مالی بیشتر به تلاش ها و تعهدات بیشتر روی آورد، بلکه باید کمک های مالی به کسانی را که در نهایت فقر به سر می برند، در اولویت قرار داد. در این مورد، کمیسیون ضمن قدردانی از همکاری و کمک ارزنده صندوق سازمان ملل برای تأمین امنیت بشر، خواستار گسترش و افزایش شمار اعانه دهندگان است. کمیسیون همچنین توصیه می کند که هیأتی مشورتی در امر تأمین امنیت بشر تأسیس شود تا صندوق سازمان ملل را در جهت گیری های خود راهنمایی کند و پیشنهادهای و توصیه های کمیسیون را پی گیرد. کمیسیون همچنین پیشنهاد می کند که یک نهاد مرکزی با شرکت دولت های ذینفع، سازمان های بین المللی و جامعه مدنی بر گرد سازمان ملل و بانک جهانی و صندوق بین المللی پول تشکیل شود و دست اندرکاران و فعالان گوناگون امنیت بشر را، در اتحادی جهانی و نیرومند، به هم پیوندزند.